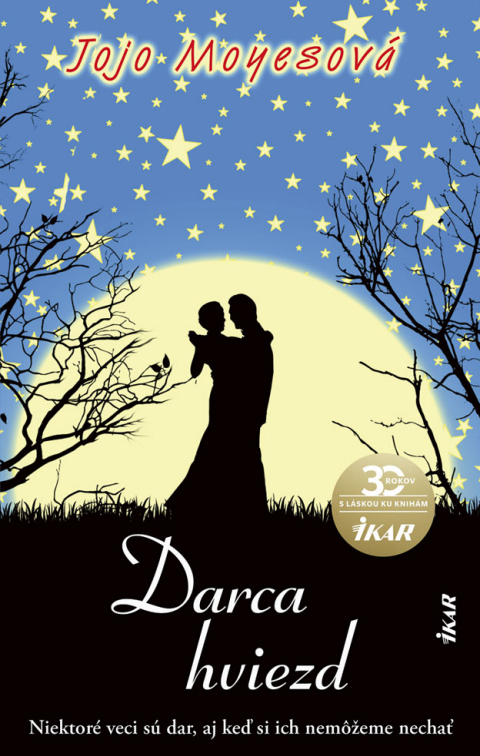

Tojo Moysesová

*Darca
hviezd*

IKAR

Niektoré veci sú dar, aj keď si ich nemôžeme nechať

Tojo Moyesová

*Darča
hviezd*

Preložila Zdenka Buntová

Jojo Moyes
THE GIVER OF STARS

Copyright © Jojo's Mojo, 2019
Translation © 2020 by Zdenka Buntová
Poetry translation © by Jana Kantorová-Báliková
Jacket design © 2020 by Emil Křížka
Slovak edition © 2020 by IKAR, a.s.

- The moral right of the author has been asserted
- p. 102 Excerpt(s) from © Chad Montrie, *Journal of Appalachian Studies*, Vol.11, No. 1/2, 'The Environment and Environmental Activism in Appalachia' (Spring/Fall 2005), pp. 55 – 68
- pp. 137, 342 Excerpt(s) from Dr Marie Stopes, *Married Love* © Galton Institute London
- pp. 146, 158, 178 Excerpt(s) from © WPA Guide to Kentucky, F. K. Simon, 1939, pages 231, 340, 339, University Press of Kentucky
- p. 212 Excerpt(s) from © Harlan Miner *Speak: Report on Terrorism in the Kentucky Coal Fields*, Members of the National Committee for the Defense / John C. Hennen, 2008, Introduction, University Press of Kentucky
- p. 223 Excerpt(s) from *As I Lay Dying* by William Faulkner, © 1930 and © renewed 1958 by William Faulkner. Used by permission of Random House, an imprint and division of Penguin Random House LLC. All rights reserved
- p. 247 Excerpt(s) used with permission of John Deere's *The Furrow* magazine. All worldwide rights reserved
- p. 258 Excerpt(s) from © Virginia Culin Roberts, *The Journal of Arizona History*, Vol. 26, No. 4, Winter, 1985, pp. 315 – 331
- p. 196 Excerpt(s) from © Karen Blixen & Gyldendal, Copenhagen. Published by agreement with Gyldendal Group Agency and a copyright notice for the translation of the Work

ISBN 978-80-551-7459-4

Venujem Barbare Napierovej,
ktorá mi dala hviezdy,
keď som ich potrebovala.

A všetkým knihovníkom na svete.

Prólóg

20. december 1937

Započúvaj sa. Zájdi tri míle do hlbokých lesov pod Arnottovým hrebeňom a ocitneš sa v tichu takom hustom, že sa ním môžeš brodiť. Nijaký spev vtákov na svitaní, dokonca ani uprostred leta, nieto teraz, keď tých pár listov, čo ešte statočne držia na konároch, prikul vzduch hustý od zmrznutej vlhkosti. Medzi dubmi a hikóriami nič ani nešuchne, divé zvieratá sa tisnú v úzkych norách hlboko pod zemou alebo v bŕtlavých pňoch. Mul zapadá do hlbokého snehu a vždy po pár krokoch zastane a podozrievavo skúma, či pod nekonečnou bielobou nestriehnu uvoľnené skaly alebo jamy. Iba úzky potôčik si o kus nižšie bezstarostne beží po kamenistom dne, priezračná voda zurčí, buble a ženie sa kamsi do neznáma.

Margery O'Harová skusmo pohýbala preziabnutými prstami na nohách. Necítila si ich a nechcela myslieť na pekelnú bolesť, čo príde, až sa jej zohrejú. Ani tri páry vlnených pančúch v tomto počasí nepomohli, nohy má ľadové, akoby celú cestu prešla bosky. Pohladkala mula po mocnej šiji a ťažkou mužskou rukavicou zmietla kryštáliky, čo mu pokryli hustú srst.

„Dnes dostaneš parádnú večeru, Charley,“ slúbila a mul zastrihal veľkými ušami. Napravila sedlové vaky, skontrolovala, či sú na oboch stranách dobre vyvážené, a pomaly začala schádzať dolu hrebeňom. „Bude aj horúca melasa. Neviem, či by som si nemala dať aj ja.“

Ešte štyri míle, vzdychla v duchu a banovala, že na raňajky toho nezjedla viac. Vedela, čo má pred sebou – Indiánske bralo, potom prudké stúpanie borovicovým lesom, dve úzke doliny a už sa pred

ňou ukáže stará Nancy. Určite si bude pri chôdzi spievať nejakú hymnickú pieseň, až sa ozvena jej čistého silného hlasu ponesie lesmi, a keď ju zbadá, zdvihne ruky nad hlavu naradovaná ako malé dieťa.

„Nemusíte mi chodiť naproti toľký kusisko cesty,“ dohovárala jej Marge. Nancy navštevovala každý druhý týždeň. „Je to naša práca. Máme kone, netrámame sa pešky.“

„Máte toho nad hlavu, dievčatá,“ odvetila Nancy.

Margery však poznala pravý dôvod. Nancy a jej sestra Jean, roky upútaná na lôžko v maličkom zrube pri Červenom napájadle, sa nevedeli dočkať čerstvej várky kníh.

Nancy mala šesťdesiatštyri rokov, tri zdravé zuby a slabosť pre fešáckeho kovboja: „Ach, Mack Maguire! Srdce sa mi trepoce ako vypratá obliečka na šnúre! Ten pán Archer píše tak nádherne, až sa mi zdá, že Mack ožije, vystúpi z knihy a vyloží si ma do sedla.“ Sprisahanecky žmurkla. „A nezajazdila by som si iba na koni. Mój manžel vravieval, že zamlada som si vedela osedlať chlapa.“

„Nepochybujem, Nancy,“ odvetila zakaždým, načo starenka vybuchla do smiechu a plieskala sa po stehnách, akoby to počula prvý raz.

Kdesi zapraskala vetvička a Charley zastrihal ušami. S takými uškami musí počuť, čo sa robí až v Louisville, pomyslela si Marge. „Tadiaľto, chlapče,“ povedala a nasmerovala ho bokom od skalného výbežku. „O chvíľu ju budeš počuť.“

„Kam máš namierené?“

Margery prudko obrátila hlavu.

Trocha sa tackal, ale pohľad mal sústredený. Mieril na ňu puškou a kráčal ako blázon s prstom na spúšti. „Už sa nemôžeš robiť, že ma nevidíš, Margery.“

„Vidím vás, Clem McCullough,“ odvetila čo najpokojnejšie.

Odplul si. „Vidím vás, Clem McCullough,“ zatiahol posmešne ako bitkár na školskom dvore. Vlasy mu z jednej strany odstávali, asi si ich zležal pri spaní. „Ale pozeráš na mňa so zdvihnutým frniakom. Pre teba som len špina na topánke, akoby si bola niečo extra.“

Nikdy nebola bojko, ale o chlapoch z vrchov vedela svoje a mala dosť rozumu, aby sa nepúšťala do hádky s opilcom. Najmä nie s takým, čo drží nabitú pušku. V duchu bleskovo prebrala zoznam ľudí, ktorých sa možno nechtiac niečím dotkla – a Boh vie, že zopár by sa ich našlo –, ale McCullough? O čo mu ide?

„Ak mala vaša familia ťažké srdce na môjho otca, príčina hnevu išla do hrobu spolu s ním. Z našej rodiny som zostala iba ja a o krvnú pomstu nestojím.“

McCullough sa s prstom na kohútiku pevne rozkročil a zabral celú šírku chodníka. Nebolo sa kam vyhnúť, svahy po oboch stranách boli husto zarastené stromami a klesali príliš strmo. Buď ho presvedčí, aby jej ustúpil z cesty, alebo doňho vrazí. Viac ju lákalo to druhé.

Charley pritiahol uši k hlave. Nastalo ticho, v ušiach jej dunel tlkot vlastného srdca. *Takto hlasno som si ho ešte nepočula*, preletelo jej hlavou. „Len si robím svoju prácu, pán McCullough. Bola by som vám zaviazaná, keby ste ma nechali prejsť.“

Zdvorilé oslovenie si vysvetlil ako urážku, zamračil sa, a keď zdvihol pušku, uvedomila si, že urobila chybu.

„Svoju prácu... Namýšľaš si, že si bohviečo. Vieš, čo potrebuješ?“

Hlasno si odplul a čakal na odpoveď. „Pýtam sa, či vieš, čo potrebuješ, dievčatko.“

„Obávam sa, že moja predstava bude na míle od vašej.“

„Si papuľnatá, na všetko máš odpoveď. Myslíš si, že nevieme, čo tam stvárate? Myslíš, že nevieme, čo šírite medzi slušnými, zbožnými ženami? Dobre my vieme, čo kujete. Máš v sebe diabla, Margery O'Harová, a je iba jediný spôsob, ako ho z takej ako ty vyhnúť.“

„Rada by som si to vypočula, žiaľ, nemám dosť času, no mohli by sme v tomto zaujímavom rozhovore pokračovať...“

„Drž hubu!“ McCullough zdvihol pušku. „Drž tú špinavú papuľu!“

Margery stisla pery.

Pristúpil o dva kroky bližšie a zasa sa rozkročil. „Zlez.“

Charley nepokojne prestúpil. Srdce cítila v krku ako kus ľadu. Ak sa zvrtnie a pokúsi sa ujsť, zastrelí ju. Jediná cesta viedla popri potoku, v lese pokrývala zem kamenistá sutina, stromy rástli jeden

vedľa druhého. Široko-ďaleko niet živej duše, uvedomila si, len stará Nancy, ktorá sa pomaličky štverá nahor.

Bola tam s ním celkom sama a vedela to.

„Povedal som: zlez!“ výhražne stíšil hlas a pristúpil ešte bližšie. Sneh mu zavázgal pod nohami.

Pre ňu a pre všetky ženy v okolí platila jediná pravda: nech je žena čo ako bystrá, samostatná, hlupák s puškou v ruke bude mať vždy prevahu. Hlaveň bola tak blízko, že pozerala rovno do dvoch čiernych dier.

Zrazu pušku sklonil, prehodil si ju cez plece a chcel jej vydrapiť uzdu. Keď Charley nečakane zadrobčil, stratila rovnováhu a dopadla doluznačky na jeho šiju. McCullough jej jednou rukou stisol stehno, druhou znova siahol po puške. Dych mu razil alkoholom, ruku mal čiernu od zažratej špiny. Hnusil sa jej do poslednej bunky tela.

A vtom z diaľky začula Nancin hlas:

*Ľahko svoj pokoj strácame, časté strasti nesieme,
keď k Bohu v dôvernej prosbe všetko neprinášame...*

McCullough spozornel.

Nie! Margery si prekvapene uvedomila, že to vyšlo z jej úst. Cítila jeho nedočkávané prsty, ruku okolo svojho drieku, jeho odhodlanie, páchnuci dych a jej budúcnosť sa menila v čosi čierne a strašné. Ešte šťastie, že mu v mrazivom vzduchu skrehli ruky. Keď neobratne zašmátral po puške, uvedomila si šancu. Ľavou rukou siahla do sedlového vaku, a len čo sa McCullough otočil, pustila liace a ovalila ho po tvári ťažkou knihou. *Tresk!* Puška vystrelila a od stromov sa odrazila mnohonásobná ozvena. Vtáky zmĺkli, k oblohe sa vzniesol čierny oblak mávajúcich krídel. McCullough sa zvalil na zem, Charley sa oňho potkol, keď sa vrhol vpred, a Margery sa v poslednej chvíli zachytila hrušky sedadla.

Ďalej sa rozhodla ísť korytom potoka a modlila sa, aby sa Charley v ľadovej vode udržal na nohách. Dych sa jej zadŕhal v hrdle, srdce jej skákalo, neodvážila sa obzrieť, či sa už McCullough pozviechal zo zeme a či sa za ňou neženie.

1

Pred tromi mesiacmi

Neuveriteľne horúci september, zhodli sa všetci. Každý sa ovieval, a kto mohol, schoval sa do tieňa pod košaté eukalypty. Obecná sála v Baileyville razila lúhovým mydlom a potuchnutými voňavkami, telá vo sviatočných popelínových šatách a letných oblekoch boli natlačené jedno na druhé. Horúčava prenikala cez doštené steny, drevo vŕzgalo a vzdychalo. Alica sa držala tesne za Bennettom, ktorý sa pretískal radom zaplnených sedadiel, ospravedlňovala sa každému, kto s neskrývaným vzdychaním vstal a zaklonil sa, aby mohli prejsť. Odprisahala by, že cíti teplo ich tiel.

Prepáčte. Prepáčte.

Bennett sa konečne prepracoval k dvom voľným miestam a Alica, červená od rozpakov, si k nemu prisadla. Kradmé pohľady ľudí okolo sa snažila nevnímať. Jej manžel si skontroloval sako, oprášil si z chlopne neviditeľnú smietku a pohľad mu padol na jej sukňu. „Ty si sa neprezliekla?“ zamrmľal.

„Vravel si, že meškáme.“

„No nie až tak, aby si išla von v šatách, ktoré nosíš po dome.“

Pokúšala sa urobiť anglický slaný koláč s mletým mäsom, aby Annie ukázala, že na stôl môže položiť aj niečo iné, nie iba južanské jedlá, no zemiaky zozeleneli, sporák sa nepodarilo dostatočne rozkúriť, mäso jej caplo na platňu a celá sa oprskala tukom. A keď ju Bennett prišiel hľadať do kuchyne (načisto stratila pojem o čase), za ten svet nevedel pochopiť, prečo nenechala varenie na gazdinú, keď sa má konať dôležité zhromaždenie.

Najväčší masťný fľak prikryla dľaňou a mienila tak sedieť celú hodinu. Pretože menej ako hodinu to nepotrva. Skôr dve. Alebo – Bože, zavaruj – aj tri.

Kostol a zhromaždenie. Zhromaždenie a kostol. Pre Alicu Van Cleovú bolo jedno úmornejšie ako druhé. Pastor McIntosh, ktorý ráno dve hodiny chrľil oheň a síru na hriešnikov, čo kujú bezbožné úklady, aby si podmanili ich mestečko, sa teraz oviol rukou a nepochybne sa chystal znova ujať slova.

„Obuj si tie topánky,“ zamrmlal Bennett. „Nieкто tá uvidí.“

„Moje anglické nohy nie sú zvyknuté na takúto sparu,“ odvetila. Vycítila manželov znechutený nesúhlas, no bola príliš rozhorúčená a unavená, aby si z toho niečo robila. Rečníkov hlas ju uspával, zachytila každé tretie slovo: *klíčenie... struky... plevy... papierové vrecká...* Bolo jej to jedno, nezaujímalo ju to.

Manželský život bude dobrodružstvo, aspoň tak jej povedali. Veď si vzala Američana. Cesta do inej krajiny! Nové jedlá! Nová kultúra! Nové zážitky! Už sa videla v New Yorku, elegantná dáma v kostýmčeku kdesi v rušnej reštaurácii alebo na chodníku plnom ľudí, a predstavovala si, ako píše domov a chvastá sa, čo všetko už zažila. *Och! Alicia Wrightová? Nie je to tá, čo si vzala toho amerického krásavca? Áno, práve som od nej dostala pohľadnicu – vraj bola v Metropolitannej opere. Alebo že by v Carnegie Hall?*

Nikto ju nevaroval, že k manželstvu patria aj konverzácie s obstarožnými tetami pri čaji podávanom vo sviatočnom porceláne, nekonečné a zbytočné obšívávanie, výroba prikryvok zo zvyškov látok, a aby toho nebolo málo, aj množstvo smrteľne dlhých a nudných kázni. A obecných zhromaždení. Tí muži sa tak radi počúvali, do zvuku svojich hlasov boli priam zaľúbení! Alicia mala pocit, že si štyrikrát do týždňa chodí po dávku výčitiek a napomenutí.

Cestou do Kentucky sa mladomanželia zastavili aspoň v trinástich kostoloch a jediná omša, ktorá sa Alici páčila, sa odohrala v Charlestone. Tamojšia kongregácia stratila trpezlivosť a jednomyseľne sa rozhodla spievať tak dlho, kým kňaz konečne nepochopí a nezatvorí ústa. Jeho márne pokusy prekričať čoraz hlasnejšie a odhodlanejšie hlasy ju rozosmiali.

No kongregácia v kentuckom Baileyville sa zdala pastorovými kázňami uchvátená. „Obuj sa, Alica, prosím!“

Zachytila pohľad pani Schmidtovej, u ktorej pred dvoma týždňami sedela na čaji, a rýchlo sa zadívala pred seba, nechcela vyzerat' príliš priateľsky, aby pani Schmidtovú neinšpirovala k ďalšiemu pozvaniu.

„Hank, ďakujem za vzácne rady o uskladňovaní osiva. Verím, že nás všetkých vyburcujú k zamysleniu.“

Alica už-už strčila nohy do topánok, keď pastor dodal: „Ó nie, dámy a páni, ešte nevstávajúte. Pani Bradyová požiadala o menšie strpenie.“

Alica, ktorá už vedela, čo tá fráza znamená, sa znova vyzula. Pred lavice sa vyhrnula územčistá žena stredného veku – Alicin otec by ju opísal ako „pevnejšie stavanú“, s krivkami a oblinami, aké si človek spája s kvalitným divánom.

„Chcem vás informovať o našej putovnej knižnici,“ povedala, oviala si krk biely vejárom a napravila si klobúk. „Nastali isté zlepšenia, ktoré vám chcem dať do pozornosti...“

Všetci dobre vieme, ako zničujúco doľahla táto kríza na našu skvelú krajinu. Na dlhý čas sa všetka pozornosť sústredila na prežitie, mnohé stránky nášho života boli odsunuté do úzadia. Iste ste postrehli obdivuhodné úsilie, ktoré prezident a pani Rooseveltová venujú otázkam gramotnosti a vzdelania. Začiatkom tohto týždňa som bola poctená pozvaním na čaj s pani Lenou Nofcierovou, predsedníčkou Knižničnej služby pri kentuckom Združení priateľov škôl, a dozvedela som sa, že WPA, Úrad pre verejnoprospešné práce, zriadi vo vybratých štátoch systém putovných knižníc – niekoľko ich bude aj tu v Kentucky. Možno ste už počuli o knižnici v Harlane. Áno? Dovoľte mi povedať, že je mimoriadne úspešná. Pod osobnou záštitou pani Rooseveltovej a Úradu pre verejnoprospešné práce...“

„Je to episkopalistka.“

„Ako prosím?“

„Rooseveltová je členkou episkopálnej cirkvi.“

Pani Bradyovej sa zatriasli líca. „No, buďme veľkorysí, toto jej hádam nebudeme vyčítať. Je to naša prvá dáma a pre našu krajinu vykonala veľké veci.“

„Mala by si uvedomiť, kde je jej miesto, a nerobiť rozruch, kam sa pohne,“ vyhlásil tučný muž vo svetlom ľanovom obleku a potriasol hlavou, až sa mu zachvel dvojité podbradok.

Peggy Foremanová sa na opačnej strane uličky predklonila a napravila si sukňu presne v okamihu, keď na ňu Alica pozrela. Asi mala dojem, že na ňu Alica civie, zamračila sa, zdvihla drobný noštek a potichu povedala niečo dievčaťu sediacemu vedľa nej. Dievča sa nahlo dopredu a vrhlo na Alicu rovnako nepriateľský pohľad ako jej priateľka. Alica sa rýchlo oprela a pokúsila sa potlačiť rumenec, čo jej vyrazil do líc.

Alica, nikdy sa tu nebudeš cítiť doma, ak sa s nikým nespriatelíš, dohovárať jej Bennett, akoby bolo v jej moci presvedčiť Peggy a jej kamarátky, aby sa pri pohľade na ňu netváрили ako skysnuté mlieko.

„Tvoja bývalá láska na mňa gáni ako bosorka. Asi ma chce urieknuť,“ zamrmlala Alica.

„Nie je moja bývalá láska.“

„Ona sa za ňu pokladá.“

„Už som ti to vysvetľoval. Boli sme deti. Potom som spoznal teba... a vôbec, bolo to dávno.“

„Mne to nevysvetľuj, jej by si to mal povedať.“

Naklonil sa k nej. „Alica, ľudia si začnú myslieť, že si namyslená, keď si od každého držíš odstup.“

„Som Angličanka, Bennett. My nie sme na... dôvernosti.“

„Len si myslím, že by pre nás oboch bolo ľahšie, keby si sa viac snažila zapadnúť. Aj ocko si to myslí.“

„Ale čo? Naozaj?“

„Nebud' taká.“

Pani Bradyová po nich strelila vyčítavým pohľadom. „Ako vravím, po úspechu týchto vzdelávacích aktivít v susedných štátoch WPA uvoľnil zdroje a umožní nám zriadiť knižnicu aj v okrese Lee.“

Doma na príborníku stála fotografia Bennetta v bejzbalovom drese. Zachytávala ho v okamihu, keď sa mu podaril parádny homerun a tváril sa tak uchvátené, akoby práve zažil niečo nadpozemské. Alici bolo ľúto, že na ňu už s takým výrazom v očiach nepozerala.

Ak si občas dovolila také myšlienky, musela uznať, že k jej manželstvu viedla séria náhodných udalostí, ktoré sa začali rozbitým porcelánovým psíkom, keď s Jenny Fitzwalterovou hrali vnútri v dome bedminton (vonku lialo, čo mali robiť?), potom ju vylúčili zo školy pre sekretárky (pre opakované neskoré príchody) a vyvrcholením bol neslýchaný výstup, keď na vianočnom večierku spustila krik na šéfa svojho otca. („Ale on ma chytil za zadok, keď som roznášala chlebíčky!“ bránila sa. „Nebud’ vulgárna,“ napomenula ju matka a od pohoršenia ju až striaslo). Tieto tri udalosti – plus incident zahŕňajúci kamarátov jej brata Gideona, priveľké množstvo punču a zničený koberec (Ako mala vedieť, že punč obsahuje alkohol? Prečo jej to nikto nepovedal?) – priviedli rodičov k rozhodnutiu dať jej „čas na premýšľanie“, čo znamenalo, že ju hodlali zavrieť doma. Počula ich, ako sa o nej zhovárajú v kuchyni. „Vždy bola taká. Celá tvoja teta Harriet,“ opovržlivo utrúsil otec a mama sa s ním celé dva dni nerozprávala, akoby len samotný náznak, že by Alica mohla byť produktom jej genetickej línie, bol pre ňu neznesiteľne urážlivý.

Alicin brat celú zimu vymetal plesy a kokteilové večierky, na víkendy sa vytrácal na návštevu ku kamarátom alebo na flám do Londýna, zatiaľ čo ona všetkým známym postupne povypadávala zo zoznamu pozvaných hostí. Vysedávala doma, otrávene čosi vyšivala a von sa dostala iba s mamou, keď ju musela sprevádzať na rodinné návštevy alebo na stretnutia v Ženskom inštitúte, kde sa debatovalo o pečeni, aranžovaní kvetov a z literatúry iba o *Životoch svätých*, akoby sa rozhodli unudiť ju na smrť. Časom sa prestala Gideona vyptovať na novinky, pretože potom sa cítila ešte osamelejšia. A tak nafučane hrávala kanastu, podvádzala pri monopoloch alebo sedávala pri kuchynskom stole s hlavou na predlaktiach a počúvala rádio, ktoré sľubovalo svet na míle vzdialený od jej sklúčených myšlienok.

Prešli dva mesiace a v jedno nedeľné popoludnie sa na farskej jarnej slávnosti nečakane zjavil Bennett Van Cleve – krásavec s americkým prízvukom, mužne hranatou sánkou, so svetlými vlasmi a voňajúci svetom vzdialeným milión kilometrov od Surrey. No aj keby vyzeral ako hrbáč od Matky Božej a pozýval ju bývať do zvonice, bola by vďačne prijala.

Muži mohli na Alici oči nechať a Bennett sa do mladej elegantnej blond Angličanky s obrovskými očami a moderným účesom zaľúbil na prvý pohľad. Očaril ho jej čistý, kultivovaný hlas – doma v Lexingtone nič také nepočul – a jeho otec nadšene poznamenal, že Alicia by so svojím vyberaným správaním pokojne mohla byť britská princezná. Veď ešte aj šálku s čajom dvíha k ústam ako pravá aristokratka. A keď mu Alicina matka dôverne prezradila, že dve generácie dozadu mali v rodine ženu, ktorá sobášom získala titul vojvodkyňa, starší Van Cleve takmer zamdlel. „Vojvodkyňu? Ozajstnú vojvodkyňu? Och, Bennett, tvoja drahá matka by bola nadšená!“

Otec a syn Van Clevovci sa do Európy vydali spolu s misiou východokentuckého duchovenstva, ktorej cieľom bolo zistiť, ako sa za hranicami Ameriky modlí zbožný ľud. Pán Van Cleve v rozhovoroch neraz nadhodil, že na počesť svojej nebohej ženy Dolores finančne podporil viacerých účastníkov misie. Áno, je veľmi úspešný podnikateľ, ale bez pomoci Boha by nedokázal vôbec nič. Alicia na ňom videla, že prejavy zbožnosti v miestnom Kostole Panny Márie pomocnice ho sklamali, zjavne sa mu nezdali dostatočne ohnivé – a keď potom hosťujúci pastor McIntosh začal dunivým hlasom chrliť oheň a síru, kongregácia stuhla ako primrazená (a úbohú pani Arbuthnotovú museli vyvieť bočným východom na čerstvý vzduch). Britom chýba oduševnenie, vyhlásil pán Van Cleve, no ich kostoly, katedrály a vôbec celá ich história tento nedostatok vyvážia. *A tie sú duchovným zážitkom samy osebe, či nie?*

Alicu a Bennetta zaujímali podstatne svetskejšie zážitky než katedrály. Lúčili sa s pevne prepletenými rukami a pohľadmi plnými horúcej náklonnosti, ktorú blížiac sa odlúčenie ešte znásobilo. Bennett jej písal z každej zastávky na ceste po Európe – z Remeša, Barcelony a Madridu. Počas jeho pobytu v Ríme sa pravidelná výmena listov ešte znásobila, a keď sa s otcom pred spiatočnou plavbou do Ameriky vrátili do Anglicka, požiadal Alicu o ruku, čo mohlo prevapíť iba tých najmenej všímavých členov domácnosti. Alicia zareagovala ako vták v klietke, ktorý zbadal otvorené dvierka. Nerozmýšľala ani sekundu a svojmu zamilovanému – a teraz aj krásne opálenému – Američanovi povedala áno. Kto by nepovedal áno švi-

hákoví s mužnou sánkou, ktorý na ňu pozeral, akoby bola utkaná z čistého hodvábu? Posledné mesiace na ňu doma ostatní gánili ako na postihnutú čiernym morom.

„Si dokonalosť sama,“ rozplýval sa Bennett nad jej útlými zápästiami, ktoré objal palcom a ukazovák, keď s goliermi vyhrnutými proti chladnému vetru sedeli na hojdačke v záhrade jej rodičov. Obaja otcovia ich pozorovali cez okno knižnice žičlivo a s nevyslovenou úľavou, pre ktorú mal každý z nich vlastný dôvod. „Si jemná a pôvabná ako čistokrvník.“ Posledné slovo vyslovil ako *čistokrvník*.

„A ty si hotová filmová hviezda.“

„Mama by tebou bola nadšená.“ Prešiel jej končekom prsta po líci. „Máš pleť ako porcelánová bábika.“

O šesť mesiacov bolo jasné, že bábiku v nej už nevidí.

Vzali sa veľmi narýchlo. Nezvyčajné náhlenie vysvetlili tým, že pán Van Cleve sa musí kvôli obchodom čím skôr vrátiť domov. Alici sa život obrátil naruby – po dlhej zime, ktorú prežila v sklúčenej nálađe, bola teraz v siedmom nebi. Matka jej zbalila lodné kufre s rovnakým mierne nepatričným nadšením, s akým svojim známym vykladala o dcérinom krásnom americkom manželovi a jeho bohatom otcovi. Bolo by milé, keby ju pomyslenie na rozlúčku s jedinou dcérou odchádzajúcou do takej časti Ameriky, o ktorej nikto z jej priateľov v živote nepočul, naplnilo aspoň štipkou zármutku. No pre spravodlivosť treba dodať, že ani Alica nesmútila. Jediný, kto neskrývane žialil, bol jej brat, no Alica vedela, že najneskôr po najbližšom víkende ho to prejde. „Prídem ťa navštíviť,“ sľuboval. Obaja vedeli, že sa tak nestane.

Ich svadobnou cestou bola päťdňová plavba do Spojených štátov a cesta autom z New Yorku do Kentucky. (Vyhľadala si Kentucky v encyklopédii a nadchlo ju, koľko tam robia konských dostihov – akoby tam mali Derby po celý rok.) Všetko ju privádzalo do vytrženia: obrovské auto, obrovitánsky zaoceánsky parník, diamantový prívesok, ktorý jej Bennett kúpil v klenotníctve v slávnej Burlingtonskej pasáži v Londýne. V nadšení, že opúšťa rodné Surrey, tiché nedeľné salóny a atmosféru večného nesúhlasu, jej neprekážalo ani to, že im na svadobnej ceste robí spoločnosť pán Van Cleve. Bolo by hrubé nechať ho samého, nie?

Ak ju občas zamrzelo, že sa ich drží ako kliešť, potlačila podráždenie a predviedla tú najľúbeznejšiu verziu samej seba, lebo vedela, že presne toto od nej Van Clevovci očakávajú. Na parníku zo Southamptonu do New Yorku bývali s Bennettom osamote len zo dve hodiny po večeri, keď sa pán Van Cleve venoval obchodným papierom alebo debatoval s ostatnými hosťami pri kapitánovom stole. Prechádzali sa po palube, Bennett si ju svalnatou rukou privinul k sebe a ona sa podchvíľou kochala lesklou zlatou obrúčkou na ľavom prstenníku. Ona, Alica, je vydatá žena! Až dorazia do Kentucky a nebudú sa tlačiť všetci traja v jednej kabíne rozdelené iba závesom, stane sa vydatou ženou so všetkým, čo k tomu patrí.

„Takto som si to nepredstavovala,“ pošepala oblečená v spodnej košielke a v pyžamových nohaviciach. Po tom, čo si pán Van Cleve v jednu noc v polospánku pomýlil záves okolo ich postele so závesom pred toaletou, sa neodvážila vyzliecť.

Bennett ju pobozkal na čelo. „Ani by to nebolo ono, keď je otec tak blízko,“ odvetil potichučky a položil medzi nich dlhý vankúš („Inak by som sa určite neovládol.“), a tak cudne ležali vedľa seba, hlasno dýchali a loď pod nimi vibrovala.

Vždy keď si spomenula na dlhú plavbu cez oceán, vybavila sa jej potláčaná túžba, kradmé bozky za záchrannými člmi a divoké fantázie, čo sa jej v hlave preháňali rovnako búrlivo ako vlny okolo lode. „Si nádherná. Všetko bude inak, až prídeme domov,“ mrmlal Bennett s perami na jej uchu. Hľadela do jeho nádhornej tváre, zabárala hlavu do ohybu jeho krku, vdychovala jeho vôňu a rozmýšľala, ako dlho to ešte musí vydržať.

A potom, po nekonečnej ceste autom z New Yorku do Kentucky a nespočetných zastávkach raz v jednom, raz v druhom kostole, pretože pán Van Cleve poznal kdektorého pastora, jej Bennett oznámil, že nebudú bývať v Lexingtone, ako predpokladala, ale v mestečku ďalej na juh. Minuli Lexington a pokračovali čoraz užšími a prašnejšími hradskými okolo skupiniek domov riedko roztrúsených pod svahmi mohutných zalesnených vrchov. Páči sa mi tu, uisťovala manžela a potlačila sklamanie, čo sa jej zmocnilo pri pohľade na Hlavnú ulicu v Baileyville, ktorú tvorilo niekoľko

tehlových budov a úzkych odbočiek vedúcich nevedno kam. Vidiek mala predsa celý život rada a do mesta budú chodiť na výlety, ako keď ju matka brávala do Londýna na obedy k Simpsonovi na ulici Strand. A snažila sa neupadať na duchu ani pri zistení, že s pánom Van Clevom zostanú bývať prinajmenej rok („Nemôžem ho nechať samého, kým má smútok za mamou. Netvár sa tak sklamane, láska. Náš dom je druhý najväčší v meste, budeme mať vlastnú izbu.“) Lenže keď sa v tej izbe konečne ocitli sami, nič nebolo také, ako si predstavovala, no nedokázala pomenovať, čo sa pokazilo.

Začala zuby ako kedysi, keď musela prežiť internátnu školu a detský jazdecký klub, a pokúsila sa prispôbiť životu v kentuckom mestečku. Pri veľkej snahe dokázala nájsť krásu v drsnej krajine s nekonečnou oblohou, ľudoprázdnymi cestami a meniacim sa svetlom nad horami a lesmi, kde sa vraj špacírovali divé medvede a nad vrcholcami stromov plachtili orly. Všetko bolo ohromujúco veľké, vzdialenosti nekonečné, akoby pre tamojší kraj platili úplne iné pravidlá perspektívy. Príroda je tu krásna, no ak mám byť úprimná, napísala v jednom z pravidelných listov Gideonovi, zvyšok nestojí za nič.

Život vo veľkom bielom dome ju ubíjal, hoci väčšinu domácich povinností vzala na seba ich zaryto mlčiaca gazdiná Annie. Dom naozaj patril k najväčším v meste, ale bol preplnený ťažkým starožitným nábytkom, nespočetnými fotografiami alebo jej pani Van Clevovej, kadejakými ozdôbkami a bábikami s porcelánovými tváričkami. Ak sa Alica pokúsila premiestniť niektorú čo len o centimeter, otec a syn sa zhrozili a tvrdili, že je to „mamičkina najobľúbenejšia.“ Pobožný duch pani Van Clevovej zahaľoval dom ako rubáš.

Mamičke by sa tie kopy vankúšikov nepáčili, však nie, Bennett?

Veru nie, mamička vankúšiky neznášala.

Zato vyšívané žalmy milovala. Nepovedal pastor McIntosh, že v celom Kentucky nepozná ženu, ktorá by mala drobnejší steh?

Ustavičná prítomnosť pána Van Cleva Alicu ubíjala, jej svokor rozhodoval o všetkom – čo budú robiť, čo budú jesť, ako budú tráviť deň. Nezniesol byť bokom, dokonca aj keď si s Bennettom vo svojej izbe púšťali gramofón, bol schopný bez zaklopania vrhnúť dnu: „Takúto hudbu budeme odteraz počúvať? Mali by ste tam dať Billa Monroa. Nič nie je lepšie ako starý Bill. No tak, chlapče, vypni ten rachot a pusti niečo od Billa.“

Keď si dal jeden-dva poháriky, začal rozprávať rýchlo a brblavo a Annie si hneď našla dôvod odpratať sa do kuchyne, než sa pán domu rozčúli a začne kritizovať večeru. „To len zo smútku za mamou,“ pošepky ho ospravedlňoval Bennett. „Kto by mu zazlieval, že so svojimi myšlienkami nechce byť sám?“

Alica rýchlo zistila, že jej muž sa otcovi nikdy nevzoprie. A pri tých zriedkavých situáciách, keď sa ozvala a pokojne si povedala svoje – nie, vďaka, bravčové rezne nikdy nemala rada a džez jej pripadá úžasný –, obom mužom vypadol príbor a vytreštili na ňu oči v takom šoku, akoby sa pred nimi vyzliekla donaha a začala krepčiť na stole. „Alica, prečo musíš v jednom kuse oponovať?“ zamrmľal Bennett, kým jeho otec s krikom vydával rozkazy gazdinej. Vtedy si povedala, že lepšie bude nehovoriť nič.

Mimo domu to bolo lepšie len trocha, obyvatelia Baileyvillu si ju premeriavali nedôverčivými pohľadmi vyhradenými pre všetko „cudzokrajné“. Väčšina miestnych boli farmári, ich život sa obmedzoval na najbližšie okolie v okruhu niekoľkých míľ a vedeli o sebe všetko. Cudzinci boli iba hore v okolí bane Hoffman, kde pod prísny dohľadom pána Van Cleva žilo asi päťsto rodín zo všetkých končín zemegule – bývali v domoch, ktoré pre nich postavila jeho spoločnosť, využívali obchod, školu a lekára, čo pre nich zabezpečila spoločnosť, a boli takí chudobní, že na vlastný voz alebo koňa nemohli ani pomyslieť, a tak sa dolu do Baileyvillu dostal málokto, aj to iba občas.

Pán Cleve a Bennett každé ráno nasadli do auta, odviezli sa do bane a vracali sa až po šiestej večer. Alica sa v dome, ktorý jej nepatril, celý deň nudila. Pokúšala sa spriatelíť s Annie, no gazdiná mlčaním a prehnane energickým upratovaním dala jasne najavo, že sa